

Journal of Social Sciences and Education

Melodic and Rhythmic Analysis of 7 Folk Dances of Adana Region

Canan Türkay¹

Sakarya University of Applied Sciences, Graduate Education Institute, Graduate Student

Mehmed Kürşad Türkay²

Sakarya University State Conservatory Department of Turkish Music

---

ABSTRACT

In this article, the subject of examination of Folk Dances of Adana Region in terms of melody and rhythm structure is discussed. Seven Turkish Folk Dances belonging to Adana Region were selected as the subject of the study. In this study, which is designed according to the qualitative research design, it is aimed to determine and analyze the folk dance music and rhythms in 7 special games of Adana region. For this purpose, local musicians were interviewed. The performances of the musicians were recorded with the camera and then the first work was performed on the melodic and rhythmic notes. The performances were followed closely and a participatory attitude was followed. Qualitative research model was used as a model. The analysis of the works was done by analyzing the results of the analysis headings with table templates. In the tables, the source person, the compiler of the works as content, as well as information about the musical structures are included. As a result of the research, it was found that 2/4 H and 4/4 method structures were used as the main method in the classification of Turkish Folk Music in the whole music, and mechanically, it was found that the series of chambers of similar character were used with the Hüseyini and Uşşak tone sequences of the Classical Turkish Music authorities. Zurna and hanging drums are used as instruments for folk dances. In the notation of the music, two portrait notes are used and the melodic structure is performed with zurna in the upper port, while the rhythm notes of the hanging drum play are in the lower port. In the two-line rhythm notation, the notes in the underscores indicate the sound in the pesos obtained by the rammer called aki “dum” en in the drum drum and the notes in the upper line indicate the strokes of the treble tone obtained by the bar, which is called “tek” elde in the vine drum. It can be suggested to examine more folk music of Adana region or other regions.

ARTICLE INFO

Received: 21.04.2019
Revision received:
 30.04.2019.
Accepted: 30.04.2019.
Published online:
 20.05.2019

Key Words: Dance, folklor, music, rhythm.

---

¹ Corresponding author:
cananturkay01@gmail.com
 05073309727
²Öğretim Görevlisi
mkturkay@sakarya.edu.tr

7 Adet Adana Yöresi Türk Halk Oyunu Örneğinin Melodik ve Ritmik Analizi

Canan Türkay¹

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans

Öğrencisi

Mehmet Kürşad Türkay²

Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Müziği Bölümü

ÖZET

Bu makalede, Adana Yöresi Halk Oyunlarının ezgi ve ritim yapısı bakımından incelenmesi konusu ele alınmıştır. İncelemeye konu olarak Adana Yöresine ait 7 adet Türk Halk Oyunu örneğinin müzikleri seçilmiştir. Nitel araştırma desenine göre tasarlanan bu çalışmada Adana yöresine ait 7 adet oyun özelinde Halk Oyunları müzikleri ve ritimlerinin tespiti ve incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yöredeki müzisyenler ile görüşme yapılmıştır. Müzisyenlerin performansları kamera ile kayıt altına alınmış, daha sonra önce bu kayıtlar üzerinden melodik ve ritmik nota diktesi çalışması yapılmıştır. Performanslar yakından izlenmiş ve katılımcı bir tavır izlenmiştir. Çalışmada model olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Eserlerin analizi oluşturulan analiz başlıklarının tablo şablonları üzerinden karşılığının yazılması ile ortaya çıkan sonuçlar üzerinden yapılmıştır. Tablolarda içerik olarak eserlerin kaynak kişisi, derleyicisi, notaya alan kişi bilgilerinin yanında, müzikal yapıları ile ilgili bilgiler de yer almaktadır. Araştırma sonucunda müziklerin tamamında Türk Halk Müziği usul tasnifinde Ana Usul olarak ifade edilen 2/4'lük ve 4/4'lük usul yapılarının kullanıldığı, makamsal olarak ise Klasik Türk Müziği makamlarından Hüseyini ve Uşşak makam dizileri ile benzer karakterde makam dizilerinin kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Yörede halk oyunlarına eşlik çalgısı olarak zurna ve asma davul kullanılmaktadır. Müziklerin notasyonunda iki porteli nota yazım şekli kullanılmış olup, üst portede zurna ile icra edilen melodik yapı yer alırken, alt portede ise asma davul çalgısının icra ettiği ritim notaları yer almaktadır. İki çizgili ritim notasyon portesinde alt çizgideki notalar asma davuldaki “düm” olarak adlandırılan ve tokmak ile elde edilen pes tondaki sesi, üst çizgideki notalar ise asma davulda “tek” olarak adlandırılan ve çubuk ile elde edilen tiz tondaki sesin vuruş değerlerini belirtmektedir. Adana yöresine veya başka yörelere ait daha çok halk oyunu müziklerinin incelenmesi önerilebilir.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma Tarihi:
21.04.2019
Düzeltilmiş hali alınma tarihi: 30.04.2019.
Kabul Edilme Tarihi:
30.04.2019
Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 20.05.2019

Anahtar Kelimeler: Dans, folklor, müzik, ritim

---

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri
Yl. Öğrencisi cananturkay01@gmail.com
05073309727

²Öğretim Görevlisi mkturkay@sakarya.edu.tr

GİRİŞ

Halk oyunları ait oldukları toplumların kültür değerlerini yansıtan, bir olayı, bir sevinci bir üzüntüyü ifade eden; kökeni din ve büyü ile ilgili (majik ve kültik) olan; müzikli (bir müzik aleti eşliğinde veya müzik aleti olmaksızın el, ayak gibi organlarla tempo tutarak), tek kişi veya gruplar halinde icra edilen; ölçülü düzenli hareketlerdir (Eroğlu, 1999:1-2).

Adana ve çevresi Türk Halk Kültürü ve oyunları bakımından çeşitlilik gösteren illerimizden biridir. Bunun sebebi Adana ilinin kültürel yapısının oldukça zenginlik göstermesi, yörede yaşayan halkın konar-göçer yaşam tarzıyla farklı bölgelerden Çukurova'ya gelip yerleşik düzene geçerken, kendi kültürel değerlerini de yöreye taşımış olmasıdır.

Adana'nın uygarlık tarihindeki yeri, bu bölgenin zenginliği açısından önemli göstergelere sahiptir. Adana kültürü Artemis, Şaman, Mevlevi ve Alevi-Bektaşî ayinleri uzantılarının kesiştiği bir noktada oluşmaktadır. Adana halk oyunları bu kültürel kalıt çerçevesinde Anadolu süzgecinin içinde kalan, akıp gitmeyen kültürel yatırımlar olarak değerlendirilebilir (Artun, Koz, 2000:475).

Adana zengin kültür çeşitliliğinin yansımalarının, Türkülere ve Halk Oyunlarına da yansıdığı, Türkiye'nin en büyük ve önemli merkezlerinden bir tanesidir.

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Makalemizin konusu Adana yöresinin, 7 adet oyun özelinde Halk Oyunları müzikleri ve ritimlerinin tespiti ve incelenmesidir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Makalemizin amacı, Adana yöresi halk oyunlarına örnek olarak 7 adet oyun özelinde, oyunların müzikal yapılarının ve ritmik yapılarının analizi, incelenmesi ve elde edilen sonuçların paylaşılmasıdır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma, Adana yöresi halk oyunlarındaki seçilen örnekler üzerinden ortaya konulacak olan karakteristik müzikal, makamsal ve ritmik yapıların tespiti ve analizi noktasında ve yöre üzerine bu içerikte yapılmış herhangi bir çalışma bulunmaması bakımından önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Model

Araştırmada olay ve olgular yakından izlenip gözlemlenmiş ve katılımcı bir tavır izlenmiştir. Bu yaklaşımla çalışmanın modeli nitel araştırma yöntemidir.

Nitel araştırmalarda asıl amaç modeli, araştırılan konu ile ilgili okuyucuya gerçekçi bir resim sunmaktır. Araştırmaya konu olan deneyimlerin mümkün olduğu ölçüde doğrudan sunulması önemlidir (Yıldırım, Şimşek, 2018: 48).

Bu çalışmada da tespitler ve bulgular doğrudan görsel öğeler olarak sunulmuştur

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Adana Yöresi Halk Oyunları, örnekleme ise yörenin tamamında bilinen ve oynanan 7 oyun örneğidir. Bu oyunlar;

1. Adana Köprübaşı

2. Geldi gelin kınası
3. Dama vurdum
4. Kırıkhan
5. Kız Anası
6. Pekmez
7. Serçe

Veri Toplama Araçları

Gözlem, görüşme, video-ses kaydı. Konu ile ilgili bilgi ve belgeler bir sisteme dayanarak incelenmiş, çalışmanın amacını yansıtacak biçimde veriler seçilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler yörede yerinde gözlem ve verilerin ses ve görüntü kayıt cihazları aracılığıyla kayıt altına alınması sonucu toplanmıştır.

BULGU VE YORUMLAR

Çalışmamızda yöre oyunların tamamında ana usul yapısı tespit edilmiştir..

Yöre oyunlarının tümüne Davul ve Zurna'nın eşlik ettiği görülmüştür. Yöre oyunları genel yapı itibarıyla düğünlerde ve eğlence amaçlı, açık alanlarda oynanılmaktadır.

Davul ve Zurnanın yüksek seviyede ses elde edebilme olanağı sunan çalgılar olması dolayısıyla, Türk Halk Oyunlarının genel eşlik çalgıları olma özelliklerinin Adana yöresinde de geçerli olduğunu ifade edebiliriz.

Yöre oyunlarının müzikal yapısında Türk Halk Müziği genel nota yazımı ekseninde kabul gördüğü üzere, tamamında 'la' karar sesi görülmüş ve ezgiler "la" perdesi kararında notaya alınmıştır.

Yöre oyunlarının altı tanesinde yaklaşık metronom 120, bir tanesinde 85 BPM (*Beats per minute*) şeklinde tespit edilmiştir.

Yöre oyunlarını dizileri bakımından incelediğimizde Hüseyini ve Uşşak makam dizileri ile benzerlikler görülmüştür.

Yöre oyunlarının usul yapısı incelendiğinde, Türk halk müziğinde bulunan 2/4 ve 4/4'lük ana usul yapılarından oluştuğu tespit edilmiştir. "Tür" olarak halay örneklemeli çeşitliliğin hakim olduğu yörelerde ağırlıklı olarak kullanılan usul yapısının Adana yöresinde de esas teşkil eder olduğu ifade edilebilir.

Serçe oyunu sözsüz, diğer oyunların tamamı sözlüdür. Oyunda söz vurgusu olmaması ve oyunun isminden hareketle serçe oyunu Türk Halk Oyunlarında zaman zaman karşılaşılan "Hayvan Takliti" Oyunlara örnek olarak ifade edilebilir.

ADANA YÖRESİ HALK OYUNLARININ EZGİ VE RİTİM YAPISI BAKIMINDAN İNCELENMESİ

EZGİ VE RİTİM KAVRAMLARI

İnsanın tarih içinde oyunun gelişimi ile orantılı olarak ritim kavramı da gelişmiştir. Doğada bulunduğu materyallerden mütevazı şartlarda yaptığı ilk ritim araçları insan içinde var olan ritmik yapının dışarıya yansımaları sağlamıştır. Zaman içinde ritim kavramı değişim ve gelişim göstererek bugünkü şekillerini almıştır. Günlük hayattaki her türlü eylemde bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılan ritmik bir uygulamaya görmek mümkündür. Ritim maddi enerjiyi yapılandırır, yaratır ve dile getirir (Eroğlu, 1999: 6-7).

Ritim ve müzik, her çeşit dansta ve halk oyunlarında temel unsurdur. Türk Halk Oyunları için ritim tartışmasız en önemli unsurdur. Müzik olmadan oyun oynanabilir ama ritimsiz oynamak mümkün değildir. Oyuncu mutlaka ritmi duyma ihtiyacı hisseder. Oyuncu için ritmin vurguları çok önemlidir ve dansıyla çakışması gerekmektedir. Ritim, yapılan eylemin türüne göre farklı şekilde değerlendirilir. Türk Halk Oyunlarında tüm usuller kullanılmakla beraber, yöre yöre bakıldığı zaman aynı yörenin içerisinde farklı usuller göze çarpmaktadır. Bu sebepten dolayı herhangi bir usulü bir yöreye mal etmek yanlış olacaktır. Türk halk oyunlarında zaman zaman dans müziği şekillendirmiş, bazen de müziğe göre dans yazılmıştır. Bu tanımlamalardan yola çıkarak, Türk Halk Oyunlarının dans, müzik ve edebi boyutunun incelenmesinde yol göstermesi açısından aşağıdaki tabloyu örnek olarak verebiliriz.

Tablo 1. Türk Halk Oyunları Analiz Tablosu

TÜRK HALK EDEBİYATI	METİN	HARF	HECE	KELİME	CÜMLE	PARAGRAF
TÜRK HALK MÜZİĞİ	TÜRKÜ	AVAZ (FONEM)	KÜY	EZGİ	YIR	BÖLÜM
TÜRK HALK OYUNLARI	DANS	FİĞÜR-POZ	HAREKET	MOTİF	CÜMLE	BÖLÜM

Müzik ve Ritim Notaları İncelemeleri

Tablo 2. Adana Köprübaşı Oyunu Müzik ve Ritim İncelemesi

Oyunun ismi	Adana Köprübaşı
Yöresi	Adana
Kaynak kişi	Ali Özçelik
Derleyen	Canan Türkay, M. Kürşad Türkay
Notaya alan	Canan Türkay
Karar sesi	La
Ses aralıkları	Sol –Re

Donanımı	
İcrada kullanılan çalgılar	Zurna, Asma Davul
Metronumu	120
Usul yapısı	4 / 4 Türk Halk Müziği usul yapısı tasnifinde ana usul olarak ifade edilir.
Sözlü-Sözsüz	Sözlü

Resim 1. Adana Köprübaşı Oyunu Notası

ADANA KÖPRÜ BAŞI

Kaynak Kişi: Selahattin SARIKAYA
Notaya Alan: Canan ALTUN

♩ = 120 BPM

Zurna

Asma Davul

2

Zurna

Asma Davul

3

Zurna

Asma Davul

4

Zurna

Asma Davul

Tablo 3. Geldi Gelin Kınası Oyunu Müzik ve Ritim İncelemesi

Oyunun İsmi	Geldi Gelin Kınası
Yöresi	Adana
Kaynak kişi	Ali Özçelik
Derleyen	Canan Türkay, M. Kürşad Türkay
Notaya alan	Canan Türkay
Karar Sesi	La
Ses Aralıkları	Sol – Mi
Donanımı	
İcrada Kullanılan Çalgılar	Zurna, Asma Davul
Metronumu	120
Usul Yapısı	2 / 4 Türk Halk Müziği usul yapısı tasnifinde ana usul olarak ifade edilir.
Sözlü-Sözsüz	Sözlü

Resim 2. Geldi Gelin Kınası Oyunu Notası

GELDİ GELİN KINASI

♩ = 120 BPM Notaya Alan: Canan ALTUN

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

Tablo 4. Dama Vurdum Müzik ve Ritim İncelemesi

Oyunun ismi	Dama Vurdum
Yöresi	Adana
Kaynak kişi	Ali Özçelik
Derleyen	Canan Türkay, M. Kürşad Türkay
Notaya alan	Canan Türkay
Karar sesi	La
Ses aralıkları	Sol – La

Donanımı	
İcrada kullanılan çalgılar	Zurna, Asma Davul
Metronomu	125
Usul yapısı	4 / 4 Türk Halk Müziği usul yapısı tasnifinde ana usul olarak ifade edilir.
Sözlü-Sözsüz	Sözlü

Resim 3. Dama Vurdum Oyunu Notası

DAMA VURDUM BİR DEPPİK

♩ = 125 BPM Notaya Alan: Canan ALTUN

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

Tablo 5. Kırıkhan Oyunu Müzik ve Ritim İncelemeleri

Oyunun ismi	Kırıkhan
Yöresi	Adana
Kaynak kişi	Ali Özçelik
Derleyen	Canan Türkay, M. Kürşad Türkay
Notaya alan	Canan Türkay
Karar sesi	La
Ses aralıkları	Sol-Do
Donanımı	
İcrada kullanılan çalgılar	Zurna, Asma Davul
Metronomu	120
Usul yapısı	4 / 4 Türk Halk Müziği usul yapısı tasnifinde ana usul olarak ifade edilir.
Sözlü-Sözsüz	Sözlü

Resim 4. Kırıkhan Oyunu Notası

KIRIKHAN

♩=120 BPM Notaya Alan: Canan ALTUN

Zurna
Asma Davul

Zurna
Asma Davul

Zurna
Asma Davul

Tablo 6. Kız Anası Oyunu Müzik ve Ritim İncelemesi

Oyunun ismi	Kız Anası
Yöresi	Adana
Kaynak kişi	Ali Özçelik
Derleyen	Canan Türkay, M. Kürşad Türkay
Notaya alan	Canan Türkay
Karar sesi	La
Ses aralıkları	Sol-Sol

Donanımı	
İcrada kullanılan çalgılar	Zurna, Asma Davul
Metronomu	85
Usul yapısı	4 / 4 Türk Halk Müziği usul yapısı tasnifinde ana usul olarak ifade edilir.
Sözlü-Sözsüz	Sözlü

Resim 5. Kız Anası Oyunu Notası

KIZ ANASI

♩ = 85 BPM Notaya Alan: Canan ALTUN

The musical score for 'Kız Anası' is presented in four systems. Each system contains two staves: the upper staff is for Zurna (treble clef) and the lower staff is for Asma Davul (bass clef). The music is in 4/4 time and features a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked as 85 BPM. The score is credited to Canan ALTUN. The notation includes various rhythmic patterns and melodic lines for both instruments.

Tablo 7. Pekmez Oyunu Müzik ve Ritim İncelemesi

Oyunun ismi	Pekmez
Yöresi	Adana
Kaynak kişi	Ali Özçelik
Derleyen	Canan Türkay, M. Kürşad Türkay
Notaya alan	Canan Türkay
Karar sesi	La
Ses aralıkları	La-Sol
Donanımı	
İcrada kullanılan çalgılar	Zurna, Asma Davul
Metronomu	110
Usul yapısı	4 / 4 Türk Halk Müziği usul yapısı tasnifinde ana usul olarak ifade edilir.
Sözlü-Sözsüz	Sözlü

Resim 6. Pekmez Oyunu Notası

PEKMEZ

♩ = 110 BPM Notaya Alan: Canan ALTUN

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

Tablo 8. Serçe Oyunu Müzik ve Ritim İncelemesi

Oyunun ismi	Serçe
Yöresi	Adana
Kaynak kişi	Ali Özçelik
Derleyen	Canan Türkay, M. Kürşad Türkay
Notaya alan	Canan Türkay
Karar sesi	La
Ses aralıkları	La-Re
Donanımı	
İcrada kullanılan çalgılar	Zurna, Asma Davul
Metronomu	115
Usul yapısı	4 / 4 Türk Halk Müziği usul yapısı tasnifinde ana usul olarak ifade edilir.
Sözlü-Sözsüz	Sözsüz

Resim 7. Serçe Oyunu Notası

SERÇE

♩ = 115 BPM Notaya Alan: Canan ALTUN

Zurna

Asma Davul

Zurna

Asma Davul

SONUÇ VE TARTIŞMA

Adana Halk Oyunları müzik ve ritimlerini incelediğimiz çalışmamız esnasında Adana ilinde zengin kültür birikiminin örnekleri olduğu tespit edilmiştir.

Serçe oyunu sözsüz, diğer oyunların tamamı sözlüdür. Oyunlar asma davul ve zurna eşliğinde icra edilmektedir.

Oynanan bazı oyunların (dama vurdum, geldi gelin kınası vb) Anadolu'nun farklı bölgelerinde de görüldüğü, ancak oyunların icrasında Adana'ya has karakteristik ezgisel ve ritmik yapıların ve ezgileri yorumlama tekniklerinin olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızın sonunda tespit ettiğimiz, yörenin tamamında ortak olarak oynanan oyun sayısının yedi olduğu görülmüştür. Oyunların aşağıdaki gibi sıralandığı saptanmıştır:

1. Adana Köprübaşı
2. Geldi gelin kınası
3. Dama vurdum
4. Kırıkhan
5. Kız Anası
6. Pekmez
7. Serçe

Çalışmamızda yöre oyunlarının tamamında ana usul yapısı görülmüştür.

Yöre oyunlarının tümüne Davul ve Zurna'nın eşlik ettiği görülmüştür.

Araştırmamızdaki 7 oyunun da konularının sosyal içerikli ve eğlence amaçlı olarak oynandığı saptanmıştır.

Yöre oyunlarının müzikal yapısında halk müziğine göre tamamında 'la' karar sesi görülmüştür.

Yöre oyunlarının altı tanesinde yaklaşık metronom 120, bir tanesinde 85 BPM (*Beats per minute*) şeklinde tespit edilmiştir.

Yöre oyunlarını dizileri bakımından incelediğimizde Hüseyini ve Uşşak makam dizileri ile benzerlikler görülmüştür.

Yöre oyunlarının usul yapısı incelendiğinde, Türk halk müziğinde bulunan 2/4 ve 4/4'lük ana usul yapılarından oluştuğu tespit edilmiştir.

Yöreye ait ezgilerin notasyonunda ritim kalıpları notaya alınırken, yörede ritim eşliği için kullanılan asma davul çalgısı esas alınmıştır. Ritim notasyonunda pes ses olan “düm” sesi iki çizgili ritim notasyonunda alt çizgide, tiz ses olan “tek” sesi üst çizgide gösterilmiştir.

ÖNERİLER

7 adet oyun özelinde yapılan bu çalışmanın analiz tekniği, yörenin ve Türk Halk Oyunlarının diğer örneklemelerinin Müzikleri üzerinde de kullanılabilir. Elde edilen veriler ve kullanılan notasyon teknikleri, davul ve zurna harici çalgıların kullanıldığı yöresel icraların da kayıt altına alınması ve incelenmesinde etkili bir biçimde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

Eroğlu, T. (1999). *Türk Halk Oyunları El Kitabı* (1. Baskı). Ankara: Mars Basım Hizmetleri.

Yıldırım, A; Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). İstanbul: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.

Artun, E; Koz, S. (2000). *Efsaneden Tarihe, Tarihten Bugüne Adana: Köprübaşı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kaynak Kişi Dizini

Özçelik, Ali. *Türk Halk Oyunları Derlemecisi*.